

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО: силабус навчальної дисципліни

Компонента ОП	вибіркова
К-сть кредитів	3 (три)
ОПП	будь-яка з тих, які функціонує у ЧНУ імені Юрія Федьковича
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Профайл викладача	https://philcult.chnu.edu.ua/spivrobityky/vykladachi/shkribliak-mykola-vasylovych/
Контактний тел.	0372 58 48 83
Е-mail	m.shkriblyak@chnu.edu.ua
Сторінка Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=8299
Консультації	вівторок – з 9.50 до 11.10 четвер – з 11.30 до 12.50

Адреса кафедри: вул. Коцбинського, 2 (6-й корпус: 30 аудиторія)

Автор курсу: доктор філософ. наук, доцент кафедри філософії та культурології
Микола ШКРІБЛЯК

ДЛЯ ЧОГО ВАРТО ВИВЧАТИ РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Релігієзнавство – вибіркова, але доволі важлива дисципліна для всіх здобувачів вищої освіти, які дбають про розширення кругозору, які культивують світоглядно-ціннісну гігієну.

Релігієзнавство допомагає зрозуміти, чому існує штучний конфлікт між релігією (вірою) і наукою (знаннями) та знайти відповідь на запитання, що забезпечує релігії панування в світі попри боротьбу з нею.

Вивчаючи **Релігієзнавство**, Ти дізнаєшся, як релігія спасає нас від нас і чому релігійні лідери настільки активно демонструють присутність у публічній сфері та чим зумовлена надмірність політизації релігії.

Релігієзнавства дозволить збагнути, чому відмінності в релігіях – важливі, а також зрозуміти, хто насправді і від чого хоче Тебе спасти?

Вивчення курсу сприяє поглибленню знань про історичну природу релігій світу, їхню суспільнозначущу роль та комунікативно-ціннісний потенціал, що дозволяє сформуванню вкрай важливі навички, зокрема вміння проводити експертизу релігійних процесів і трансформацій, вдосконалити компетенції фахової комунікації та суспільного діалогу як релігійного оглядача, блогера та/або консультанта з релігійних питань у системі державної безпеки і внутрішньої політики.

Знання, практичні навички та вміння яких набувають студенти у ході вивчення курсу допомагають зорієнтуватися у процесах, що відбуваються в релігійному середовищі світового і етнорегіонального простору, а також критично аналізувати перспективи розвитку міжконфесійних відносин й визначати позитивні та негативні тенденції впливу тієї чи іншої віросповідної системи на макро- та мікрорівнях.

КОРИСТЬ ТА ПРЕВАГИ РЕЛІГІЄЗНАВЧИХ СТУДІЙ

ВИВЧАТИ РЕЛІГІЄЗНАВСТВО КОРИСНО І ПЕРСПЕКТИВНО,
оскільки здобуті комплексні знання про різні релігійні системи
та практики формують цінні навички й уміння

1. Комунікації

**2. Критичного
мислення**
та компаративного аналізу

3. Викладання
релігієзнавчо-світоглядних
дисциплін

4. Soft skills
компетентностей

5. Консультування
з питань державно-
конфесійних відносин

**6. Блогерської
діяльності**

**Релігієзнавчі
принципи дослідження**

**ОБ'ЄКТИВНОСТІ, ПОЗАКОНФЕСІЙНОСТІ,
ПРАВОВО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

СВОБОДИ СОВІСТІ

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО – ГАЛУЗЬ, ЯКА ЗАХОПЛЮЄ

Мета навчальної дисципліни полягає у вивченні закономірностей появи, розвитку і специфіки функціонування релігій (різних віросповідних систем та релігійних культів) їх морально-етичного та сотеріологічного потенціалу.

ПЕРЕВАГА ВИВЧЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ЗА ЦЬЮ ПРОГРАМОЮ – В ТОМУ, ЩО:

- семінарські і практичні заняття відбуваються здебільшого на базах місцевих релігійних спільнот (храми, костели, синагоги, мечеті, доми молитви тощо);
- переважає живе спілкування із релігійними лідерами та носіями різних релігійних традицій;
- забезпечується індивідуальна академічна траєкторія в межах курсу.

СТРУКТУРА КУРСУ: теми лекційних занять

МОДУЛЬ 1

РЕЛІГІЯ ЯК ІСТОРИЧНЕ
ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ: РЕЛІГІЙНІ
ПОШУКИ ЛЮДСТВА ВІД ПОЛІТЕІЗМУ
ДО МОНОТЕІЗМУ

ТЕМИ:

1. ПОЗИТИВНИЙ І НЕГАТИВНИЙ ПОГЛЯДИ НА РЕЛІГІЮ: ТЕОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ І НАУКОВО-ФІЛОСОФСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРИРОДИ ТА ФУНКЦІЙ РЕЛІГІЇ
2. РАННЬОІСТОРИЧНІ ФОРМИ РЕЛІГІЇ: ЇХНЯ РОЛЬ І МІСЦЕ У СТРУКТУРІ РЕЛІГІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ
3. ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ
  - 3.1. ЗОРОАСТРИЗМ – КУЛЬТ ДУАЛІЗМУ
  - 3.2. ІНДУІЗМ – ШЛЯХ ВІДДАНОСТІ
  - 3.3. ЮДАІЗМ – РЕЛІГІЯ ЗАКОНУ І ПРОРОКІВ

МОДУЛЬ 2

СВІТОВІ РЕЛІГІЇ: ДОКТРИНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ,
МОРАЛЬНО-ЦІНІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І ФОРМИ АДАПТАЦІЇ
В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

ТЕМИ:

1. БУДДИЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНА ПРАКТИКА ПРОБУДЖЕННЯ ТА ПРОСВІТЛЕННЯ
2. ХРИСТИЯНСТВО – ШЛЯХ СПАСІННЯ: СТАНОВЛЕННЯ ЦЕРКВИ, ОСНОВИ ВІРОВЧЕННЯ, ЛІТУРГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА ЕВОЛЮЦІЙНІ ФОРМИ
3. ІСЛАМ – РЕЛІГІЯ АБСОЛЮТНОЇ ПОКІРНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ВІРОВЧЕННЯ, МУСУЛЬМАНСЬКА УММА, КУЛЬТОВА ПРАКТИКА, НАПРЯМКИ
4. СУЧАСНІ РЕЛІГІЙНІ ПРОЦЕСИ І ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ

Дискусія: Як довго релігія
пануватиме в світі?

Дискусія: Чому відмінності релігій
мають значення?

ТЕМАТИКА СЕМІНАРІВ І ДИСКУСІЙНИХ МАЙДАНЧИКІВ

МОДУЛЬ 1

РЕЛІГІЯ ЯК ІСТОРИЧНЕ
ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ: РЕЛІГІЙНІ
ПОШУКИ ЛЮДСТВА ВІД ПОЛІТЕЇЗМУ
ДО МОНОТЕЇЗМУ

ТЕМИ:

1. РЕЛІГІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ Й СУСПІЛЬСТВА: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ПРИРОДА РЕЛІГІЇ В РЕСЕКУЛЯРНИЙ ПАРАДИГМІ
2. НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ ТА СУЧАСНА СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ
3. ПРАВОСЛАВ'Я, КАТОЛИЦИЗМ, ПРОТЕСТАНТИЗМ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ У ВЧЕННІ, ЛІТУРГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ Й ЕКЛЕЗІАЛЬНОМУ УСТРОЄВІ

Дискусія: «Чи справді, «моя» релігія (віра) – найвеличніша і найцінніша?»

МОДУЛЬ 2

СВІТОВІ РЕЛІГІЇ: ДОКТРИНАЛЬНІ
ОСОБЛИВОСТІ, МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
І ФОРМИ АДАПТАЦІЇ В СУЧАСНОМУ
ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

ТЕМИ:

1. АВРАМІЧНІ РЕЛІГІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ТЕОЛОГІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА СОТЕРІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
2. СОЦІАЛЬНА ДОКТРИНА ЦЕРКВИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БІОЕТИКИ
3. СУЧАСНІ ФОРМИ МІСІОНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. РЕЛІГІЙНИЙ ПРОЗЕЛІТИЗМ І ЕКСТРЕМІЗМ
4. СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ: ЦЕРКВА І ВІЙНА

Дискусія: «Специфіка державно-конфесійних відносин в Україні у контексті військової агресії Росії»

Перелік завдань для тих, хто має намір
вивчати курс за індивідуальним графіком

Індивідуальна академічна траєкторія
в межах курсу

ТЕМИ:

1. РЕЛІГІЯ ЯК ДУХОВНИЙ КОМУНІКАТИВНО-ЦІННІСНИЙ ФЕНОМЕН І ПРАКТИЧНИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ
2. СВІТОВІ РЕЛІГІЇ: ДЖЕРЕЛА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІРОВЧЕННЯ, ВІДМІННОСТІ ОБРЯДОВО-КУЛЬТОВОЇ ПРАКТИКИ І МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПОРТРЕТИ ЗАСНОВНИКІВ
3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ У ХРИСТИЯНСТВІ: ПРАВОСЛАВ'Я, КАТОЛИЦИЗМ ТА ПРОТЕСТАНТИЗМ (СПРОБИ КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ВІРОСПОВІДНИХ ДОКТРИН, ЦЕРКОВНО-ЛІТУРГІЧНОЇ ПРАКТИКИ Й ЕКЛЕЗІАЛЬНОГО УСТРОЮ)
4. ХРИСТИЯНСТВО В УКРАЇНІ:
ВІД ВОЛОДИМИРОВОГО ХРЕЩЕННЯ ДО ТОМОСУ
5. СУЧАСНІ ТОТАЛІТАРНІ ТЕЧІЇ ТА РЕЛІГІЙНІ РУХИ – СУСПІЛЬНА ЗАГРОЗА ЧИ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИЙ І ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОСТУП В УМОВАХ ПОСТСЕКУЛЯРНОГО СУСПІЛЬСТВА

Більше про організацію навчально-освітнього процесу в ЧНУ імені Юрія Федьковича дивіться за цим посиланням:
<https://www.chnu.edu.ua/media/mp1hio45/polozhennia-pro-osvitnii-protses.pdf>

Система контролю

Оцінювання якості знань

ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ:

УСНІ ТА/АБО ПИСЬМОВІ ВІДПОВІДІ, ТЕСТУВАННЯ, НАПИСАННЯ ЕСЕ, ТВОРЧІ АВДИТОРНІ РОБОТИ, СЛОВНИКОВИЙ (ТЕРМНОЛОГІЧНИЙ) ДИКТАНТ ТОЩО.
ПІДСУМКОВА ФОРМА КОНТРОЛЮ – ЗАЛІК.

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ ПІДТВЕРДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ:

- КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ;
- РОЗВ'ЯЗУВАННЯ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ;
- ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАНИХ ЗАВДАНЬ;
- НАПИСАННЯ РЕЦЕНЗІЙ НА НАУКОВИЙ (НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ) МАТЕРІАЛ;
- САМОСТІЙНА РОЗРОБКА ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ З ОПИСОМ ДО НИХ;
- РОЗРОБКА БЛОКУ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ АБО ФОРМУЛЮВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ДО КОНКРЕТНОЇ ТЕМИ КУРСУ «РЕЛІГІЗНАВСТВО».

Головний принцип оцінювання – євангельський: за притчею про робітників у винограднику. Суть його така, хто коли би відгукнувся, приступив до роботи та скільки б потрудився, отримає гідну зарплатню (Мт. 20: 1–16)

Навчальна література та джерела

ОСНОВНА

1. АБРАМОВИЧ, С. Д. РЕЛІГІЗНАВСТВО : КИЇВ : ДАКОР, 2006. 512 С.
2. БОЙКО Р. ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ РЕЛІГІЗНАВЧОЇ ДУМКИ. ОСТРОГ : НАЦІОНАЛЬНИЙ УН-Т «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ», 2013. 356 С.
3. ДУХОВНІ ВЧИТЕЛІ ТА МИСЛИТЕЛІ ХРИСТИАНСТВА Й ІСЛАМУ. НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОСОФІВ ТА РЕЛІГІЗНАВЦІВ. КИЇВ : ЦЕНТР УЧЕБОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ, 2024. 576 С.
4. КИСЛОК К. В., КУЧЕР О. М. РЕЛІГІЗНАВСТВО: НАВЧ. ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВУЗІВ. 3-є ВИД., ПЕРЕРОБ. І ДОП. КИЇВ : КОНДОР, 2004. 646 С.
5. КРАПІВНИК М., ШКРІБЛЯК М. ІСТОРІЯ РЕЛІГІЗНАВСТВА В УКРАЇНІ. НАВЧАЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК. КИЇВ : КНТ, 2017. 160 С.
6. ЛАТИГІНА Н. А. ІСЛАМ: ШЛЯХ КРИЗЬ СТОЛІТТЯ : МОНОГРАФІЯ. КИЇВ : КИЇВ, 2016. 360 С.
7. ЛЮБАЩЕНКО, ВІКТОРІЯ ІВАНІВНА. ІСТОРІЯ ПРОТЕСТАНТИЗМУ В УКРАЇНІ: КУРС ЛЕКЦІЙ. 2-е ВИД., ДОП. І ВИПР. КИЇВ : ПОЛІС, 1996. 350 С.
8. ЛУБСЬКА М. В., ВІЛЗОРО Д. В. ІСТОРІЯ РЕЛІГІЙ СВІТУ. НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК. КИЇВ : КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, 2011. 400 С.
9. ЛУБСЬКИЙ В. РЕЛІГІЗНАВСТВО. НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК. КИЇВ : ЦЕНТР УЧЕБОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ, 2023. 448 С.
10. ПЕТРИК В., БЕДЬ В., БАЗИК Д. НОВІТНІ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ РЕЛІГІЇ І МІСТИЧНІ РУХИ УКРАЇНИ: ПІДРУЧНИК. КИЇВ : КНИЖКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ, 2016. 342 С.
11. ПРОТЕРО С. ВІСІМ РЕЛІГІЙ, ЩО ПАНУЮТЬ У СВІТІ /

ДОПОМІЖНА

1. БІБЛІЯ АБО КНИГИ СТАРОГО І НОВОГО ЗАВІТУ (БУДЬ-ЯКЕ ВИДАННЯ).
2. КОРАН. ПЕРЕКЛАД СМИСЛІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ. ПЕРЕКЛ. З АРАБСЬКОЇ МИХАЙЛО ЯКУБОВИЧ. СТАМБУЛ : НАТ СІЛТ, 2018. 631 С. 4. АГЕЕВ В. РЕЛІГІЯ МАЄ ПОМЕРТИ, АБО У КОГО МІ ПОВІРИМО ПІСЛЯ БОГА. КИЇВ : ВКОПА, 2021. 384 С.
5. БАЛУХ В., КОЦУР В., ШКРІБЛЯК М. РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РОЗКОЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ : МОНОГРАФІЯ. КИЇВ : ВД «АДЕФУКРАЇНА», 2023. 424 С.
6. ГЛОСАРІЙ РЕЛІГІЗНАВЦІВ / ЗА РЕД. В. БАЛУХА. ЧЕРНІВЦІ: НАШІ КНИГИ, 2013. 280 С.
7. ГРУШЕВСЬКИЙ М. С. ІСТОРІЯ РЕЛІГІЙНОЇ ДУМКИ НА УКРАЇНІ. КИЇВ : ОСВІТА, 1992.
8. ДЕВІС Б. ВСТУП ДО ФІЛОСОФІЇ РЕЛІГІЇ. ПЕР. С. АНГЛ. КИЇВ : ДУХ І ЛІТЕРА, 1998.
9. ЕЛІАДЕ М. СВЯЩЕННЕ І МИРСЬКЕ. МЕФІСТОФЕЛЬ І АНДРОПІН. ПЕР. З НІМ. КИЇВ : ОСНОВИ, 2001.
10. ЕЛІАДЕ М. ТРАКТАТ З ІСТОРІЇ РЕЛІГІЇ. ПЕР. З ФР. О. ПАНИЧА. КИЇВ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2016.
11. ЄЛЕНСЬКИЙ В. ВЕЛИКЕ ПОВЕРНЕННЯ: РЕЛІГІЯ У ГЛОБАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ. ЛЬВІВ : УКУ, 2013. 504 С.
12. ЗАВДІЯК В. РЕЛІГІЯ. ФІЛОСОФІЯ ВІД СТАНОВЛЕННЯ ДО СУЧАСНОСТІ. ЛЬВІВ : МІСІОНЕР, 2021. 800 С.
13. ІЛЮСТРОВАНА ІСТОРІКО-БОГОСЛОВСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ: В 5-ТТ. / РЕДКОЛ. В. О. БАЛУХ (ГОЛОВА), В. В. БАЛУХ (ЗАСТ. ГОЛОВИ) ТА ІН. ЧЕРНІВЦІ: ДРУК АРТ, 2024. Т. 1. 472 С.
14. ІСТОРІЯ БІБЛІЯНИ. СТАРОГО І НОВОГО. ЗАВІТІВ. ІСТОРІЯ БІБЛІЯНИ СТАРОГО І НОВОГО ЗАВІТІВ. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК З КОНФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОГО РЕЛІГІЗНАВСТВА. Укладачі: ВІЛЗОРО Д., ЛУБСЬКА М. В. КИЇВ : ЦЕНТР УЧЕБОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ, 2024. 576 С.
15. НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ І. СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. БОСНІ УКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ. К., 1992. 234 С.
16. ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІЇ. ЛЬВІВ, 1996. 72 С.
17. РУСОСЬКИЙ М. МІРЯЛА НЕ ДЛЯ УКРАЇНИ. ЗБ. НАУК. СТ. ЗА НАУК. РЕД. А. КОЛОДНОГО. КИЇВ, 2014. 343 С.
18. САВЧИН М. ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЮДИНИ: МОНОГРАФІЯ. [ВИД. 2-ге, ПЕР. І ДОП.]. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК : МІСТО НВ, 2010. 508 С.
19. ШКРІБЛЯК М. «ДЕРЖОВНИЙ ПЕРЕЛІС» НА ТЛІ УНІЙНИХ КОЛІЗІЙ І ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ РАНОМОДЕРНОЇ УКРАЇНИ: [МОНОГР.]. 2-ге ВИД., ДОП. ЧЕРНІВЦІ : НАШІ КНИГИ, 2016. 400 С.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

20. БІБЛІОТЕКА DIASPORA.UA. URL : <http://diasporiana.org.ua/category/religiya/>
21. БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА БЕРНАДСЬКОГО. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
22. РЕЛІГІОІНФОРМАЦІОНА СЛУЖБА УКРАЇНИ – RISU. URL : <https://risu.org.ua/>

